

— Eg let meg ikkje binde av kommissærane sine reglar for kunstnarleg åtferd

— Eg har ikkje akademisk skulering, og har hatt såre lite bruk for begrepet historisk roman. Kva pokker skal eg med det? Eg vil skrive ein god roman, så får dei andre kalle det dei vil. Eg har ikkje bruk for dei oppkonstruerte kriterie. Eg skriv for å formidle større samningar enn at Oslo heitte Christiania inntil ei viss tid.

Det som er dikta er nettopp ikkje historisk. Slik begrepet blir brukt av personar som har hjerren full av kilsjear, må vi tru at handlinga må gå føre seg i eit historisk miljø og må fortelje om personar som verkeleg har levd. Må hovudpersonane vere å finne i arkivet, eller er det nok med nokre bipersonar som historisk

staffasje? Når ein stiller slike spørsmål kan ein vanskeleg unngå å streife begrepet historiepornografi. Desirée er i så måte eit godt døme.

Idar Kristiansen ville ikkje kommentere dei — i følge han sjølv — mange tåpelege, meir eller mindre tøvetve og vonde utsegn som var komne til uttrykk i samband med bøkene hans:

— Men eitt av dei tåpelegaste må eg få nemne:

Det at bøkene mine ikkje held mål fordi dei ikkje stemmer med den historiske katalogen. Det kan vere fleire grunnar til det — enn at dikteren er ein tosk.

Retten til å forandre detaljar i foremåstenleg lei føreheld eg meg utan å spørje amanuensar.

Skulle eg dessutan sjekke alle

detaljar måtte eg ha eit fullt sekretariat til disposisjon og eit år ekstra til kvar bok. Dette er kanskje ikkje ting som tel for universitetsfolk — men det gjer det for meg.

Nils Magne Knutsen hevdar at eg har gjeve ut bøkene mine for å vere ein kombinasjon av ei historisk analyse med ei personleg menneskeskildring. Hovudpersonen skal vere typisk og lekamleggere ei gruppe sine felles erfaringar, vert det sagt. Dette er tulpprat som slett ikkje kjem frå meg.

Eg har ikkje bruk for litterær teologi på gymnasiastipen, sjølv om det blir dosert av ein større eller mindre Gamalie, som knittelleg er mitt gule pergament.

Eg tilstår opent at eg ikkje veit kva krav ein har rett å stille til ein historisk roman. Men derimot veit eg litt om kva krav ein ikkje har rett til å stille.

Er det snakk om historisk i motsetnad til science-fiction, som har med framtida å gjere? Blir ein roman historisk når han går føre seg 7, 17 eller 57 år sidan? Er det historisk når hendingane kan tid- og staadfestast? Hjelp det å spe på med historiske personar som sjørøvarar, dronningar eller misjonærer?

Gud veit om nokon kan svare fornuftig nok til å få i i kommissærens karaktarbok.

Ei erfaring har eg gjort — i motsetnad til kommissærane; ein bør vere varsam med å setje etikettar på åndsverk.

Det hjelp ikkje ein gong å finne opp egne, som t.d. kvenhe-roisime, sjølv om det i vår liberale tid tek seg betre ut med kvæn-jævel, som slett ikkje er akademisk.

Det hjelp heller ikkje å mobilisere disiplar til å syngje med i koret.

Slike etikettar er kun nyttige for skuffetenkjarar. Sjølv er eg

ubetinga frittenkjar — også når eg legg handlung og personar til tidsekstra til kvar bok. Dette tyder at eg på ingen måte let meg binde av kommissærane sine lovreglar for kunstnarleg åtferd.

Kan ein skilte menneske ha glede og løn for å dissekere mine forrejingar og spidde dei på sine lærdomsknapper, må dei gjerne gjere det for meg. Men dei kan ikkje på denne måten avsløre åndsverket sin kunstnarlege kvalitet.

Eg skriv ikkje bøkene mine av omsyn til historikarar, kritikkarar eller kommissærar, sjølv om desse også gjerne må lese dei. Eg skriv først og fremst for mennesket som lesar, for dei eg kan stimulere, egge, underhalde og berike.

Ja, eg er lei for at personane mine har tatt seg visse friheiter utifrå litteraturkommisærane sine skjema. Men dei visste dessverre ikkje kva slags kriterie dei skulle råke ut for i seinare sek-lar.

Når ein kommissær under dek-ke å vilde starte ein debatt om litterære kriterie, gjennom to kronikkar i Dagbladet som har-seler over diktar så vel som kritikarkollega, må ein spørje om føremålet. For det må vel ve-re eit føremål som kan rettfer-diggjere kritikkens eksistens?

Ønskjer vedkomande å fremje nordnorsk litteratur? Er det av kjærleik til denne av vedkoman-de med pubertetsaktig sadisme prøver å ta livet av han?

Når ein litteraturhistorikar som også opererer som kritikar finn det opportunt å skrive kro-nikkar utelukkande om eit verk sine negative sider like før vedkomande verk skal vurderast for Nordisk Råds litteraturpris, då er det ikkje snakk om føremål-stenleg kritikk, men om ond-skap.

Ondskap i vårt tilfelle kan samanliknast med ein skandale-

journalist si avsløring av kjønnsdefektar hjå ein misse-kandidat rett før kåring. Når kri-tikaren går inn i skandalejourna-listen si rolle, blir ein betenkt over å finne han att ved ein aka-demisk lærestad.

Eg truar at noko av det mest karakteristiske for mottaking av nordnorsk diktning i Nord-Norge og mottakinga nordnorske dik-tarar har hatt i vår eigen lands-del, er den hyppige bruken av jantelova.

Det same såg vi då Nord-norsk Magazin skulle berast fram, og kritikken mot at det ikkje skulle redigerast frå Storgata i Tromsø. Men Magazine har synt seg le-vedyktig, med sine no 11 000 tin-garar. Det syt for at undersko-gen får gro, men gjev også rom for dei store mastetopper.

Så vert det ropt opp om uans-varleg nostalg, om at det blir skrivt om alt som hende før, og hinsides alle bygrensar og stor-industri. Kanskje kan det ten-kjast at grunnen til alt dette stoffet er at det hastar å finne ro-tene ute i landskapet, der skriv-ne ord i stor utstrekning har vo-re sjeldan kost. Dette i motset-nad til byane der arkiva, avisene og amanuensane har hatt til-hald.

Byane har hatt monopol på å lansere lesestoff. Landsbygda har mykje å ta att for signala fra allverdssens satellittar og anten-ner drep siste rest av interesse for diktning og tradisjon.

Men ingen vil vel vere uglad for klimpring av skrivemaskiner fra urbant hold. Det viktigaste same kvar vi er, er at vi skaper ein rik og lodig litteratur. Ikkje for at litteraturkommisærane skal få glere seg fortente til brø-det. Men for at vår eigen kultur skal overleve i ei verd vi har talsmenn for på høgre lærestå-der, der dei ønskjer seg ein vit-skapleg programmert kultur skapt av datamaskiner.

